pai čia susiformavo tik XIX a. antroje pusėje. Tokią užstatymo raidą patvirtino XVII a. radiniai.

Tirtoje teritorijoje išsiskiria Puodžių-Druskininkų gatvių kampe esanti 26 kvartalo dalis. Čia išliko gotikinis rūsys, atkasti keli kiemo grindinio sluoksniai. Nuo XVI a. pirmosios pusės čia stovėjo medinis gyvenamas namas. Kiek vėliau pristatyta kita dalis su mūriniu rūsiu (XVI a. pab.) ir mediniu pastatu virš jo.

Istorijos šaltiniuose minima šv. Stepono bažnyčia, stovėjusi prie Nemuno XVII a. XIX a. pradžioje ji buvo gerokai apgriuvusi. XIX a. viduryje, tvarkant krantinę (tiesiant gatvę, buvo sunaikinti kelių kvartalų, tarp jų ir 26, pietiniai pakraščiai), tada sugriauta ir minėta bažnyčia. Gali būti, kad taip sunaikintos prie Nemuno buvusios sodybos.

Kiek kitokia padėtis 29 kvartale. Tyrimų metu užfiksuoti pjūviai per Šilutės, Puodžių gatves parodė, kad tai senos gatvės, kurios formavosi kartu su aplinkine gyvenviete. Puodžių gatvės sluoksniai nuo pat apačios ryškiai išsiskiria, jos plotis yra apie 8,5 m. Intensyviausi sluoksniai išliko iš XV a. pabaigos - XVI a. To pačio laiko ryškus ir Šilutės pietinės dalies sluoksnis. Ji tuo metu buvusi apie 2,5 m pločio. Greta jos gyvenvietės sluoksniai pradėjo formuotis XV a., bet medinio užstatymo pėdsakų nedaug terasta. Sodybos statėsi prie Puodžių ir Šilutės gatvių. Puodžių gatvės perkasoje (29 kvartale) surinkta XV a. būdingos redukcineje aplinkoje išdegtos keramikos. Tyrimai parodė čia nuo XV a. buvus kaimą, kuris vėliau atsidūrė Kauno teritorijoje.

Mindaugas Bertašius

TYRIMAI KAUNE VILNIAUS GATVĖJE

1982, 1983 ir 1988 m. PRPI Kaune vykdė inžinerinių žemės darbų Vilniaus ir Nemuno gatvėse archeologinę priežiūrą. XVI-XIX a. Vilniaus gatvė susidėjo iš

dabartinių Vilniaus ir Nemuno gatvių, o jos gale stovėjo Vilniaus vartai. Šia gatve ejo pagrindinis kelias į Vilnių, todėl ji visa nuo seno ir buvo vadinama Vilniaus gatve.

Archeologinės priežiūros metu Vilniaus gatvėje tirta 16 perkasų, Nemuno gatvėje - 14. Tyrimai patvirtino istorikų teiginį, kad Vilniaus gatvė yra viena iš seniausių Kauno senamiestyje, ji kaip kelias į pilį pradėjo formuotis XIV a. Ankstyviausi radiniai, datuojami XV a., randami ne virš įžemio, bet virš susiformavusio nors ir nestoro gatvės sluoksnio. Dabartinis gatvių paviršius nors nežymiai, bet atspindi pirminio paviršiaus kitimą per visą gatvės ilgį.

Pirminis gatvės sluoksnis formavosi kaip pilkas ar tamsiai pilkas juodžemis. Jame gausu smulkių, kietai sutryptų akmenukų. Jo formavimasis apimtų laikotarpį maždaug iki XVI a. pirmosios pusės - vidurio. Gatvė tuomet buvus siauresnė (apie 6-7 m pločio), o Birštono-Palangos gatvių atkarpoje ėjusi arčiau pietinio pakraščio. Palangos-Daukšos gatvių atkarpoje intensyviausi sluoksniai kiek į šiaurę, toliau Daukšos gatvės kelio sluoksniai prasideda maždaug 4-6 m atstumu nuo pietinio pakraščio.

Vilniaus gatvės rytinė dalis buvo 1-1,5 m žemesnė ir drėgnesnė. Čia virš apatinio gatvės sluoksnio piltas smėlis ir žvyras (ties Birštono gatve), taip lygintas paviršius. Tuo metu gatvė ir platinta, vėliau naudojama dabartinio pločio, išskyrus dalį tarp Vilniaus gatvės Nr. 31-35.

Ryškūs gatvės sluoksniai formavosi nuo XVI a. pirmosios pusės - vidurio. Mapų-Daukšos gatvių atkarpoje aptikta kelios eilės lentų ir rąstų grindinių. Ties Nr. 25 pastebėtas griovys, pirminis gatvės paviršius čia nukrenta ne mažiau kaip 3 m. Ankstyviausiu laikotarpiu čia, matyt, buvo tiltas per upelį, tekantį į Nemuną ties Muitinės-Daukšos-Kurpių gatvių susikirtimu. Vėliau, kylant Nemuno vandens lygiui, ši dalis užpelkėjo, kelias tvarkytas grindžiant jį lentomis, rąstais. Kai kur surastos 5 klojinių eilės, o apskritai gatvėje nustatyta iki 7 klojinių horizontų.

Buvo pergrindžiama susidarius 0,25-0,3 m storio juodžemio sluoksniui. Juo aukščiau, juo grindinys daromas tvirtesnis. Apatiniame paprasčiausiai klotos 3,5-6,8 cm storio lentos (važiuojamojoje dalyje - storesnės). Toliau ant skersinių 20-25 cm storio rąstų arba be jų klotos 5-6 cm storio ir apie 30 cm pločio lentos. Prie rąsto lentos tvirtinamos medinėmis vinimis. Tokių kruopščiau suklotų lentų grindinių aptikta trys. Viršutinėje dalyje atkasti du rąstų grindiniai, gulintys maždaug 1,4-1,6 m ir 1-1,2 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Jų konstrukcija panaši. Žemesniajame skersai gatvės kloti 0,20 m storio rąstai ir ant jų guldyti tokie pat išilginiai rąstai, o aukščiau vienas greta kito guldytų 0,1 m storio tašytų skersinių pusrąsčių grindinys (visi kiti rąstai irgi tašyti).

Viršutinis grindinys yra iš analogišku būdu klotų 0,2-0,3 m storio tašytų rąstų. Jų plotis - 0,29-0,35 m (pasitaiko 0,18-0,39 m). Grindinio rytinėje dalyje (arčiau Mapų gatvės), rąstai kloti ant žemės. Gatvės važiuojamosios dalies pakraščiu klota išilginių rąstų eilė (jie guli 2-2,6 m nuo gatvės užstatymo ribos).

Pagal kultūrinių sluoksnių stratigrafiją ir negausius radinius nustatyta, kad viršutinis grindinys klotas apie XVII a. vidurį. Vilniaus gatvės tęsinys - Nemuno gatvė formavosi lygiame paviršiuje. Pradžioje (XV a.) ji buvusi apie 10 m, vėliau iki 13 m pločio. Gatvės sluoksnius sudarančio juodžemio struktūra panaši į Vilniaus gatvės. Ši gatvės dalis ne taip intensyviai naudota, nes ties Birštono gatve ji šakojasi, ir kitas kelias į Vilnių ėjo dabartine J. Grudžio gatve pro Totorių vartus. Apatinis Nemunio gatvės sluoksnis susidarė XV-XVII a. pabaigoje.